

Input // output

Pensioenakkoord

Als de pensioengerechtigde leeftijd verhoogd wordt, verwachten werknemers ook op latere leeftijd met pensioen te gaan. Deze conclusie volgt uit econometrisch onderzoek naar de reactie van werknemers op de bekendmaking van de inhoud van het nieuwe pensioenakkoord. In juni 2010 werd bekend dat de pensioengerechtigde leeftijd van werknemers geboren tussen 1954 en 1959 verhoogd zou worden naar 66 jaar. De Grip *et al.* concluderen dat deze hervorming de verwachte leeftijd van pensionering van de getroffen werknemers gemiddeld met 3,6 maanden verhoogd heeft. Tevens

werd bekendgemaakt dat werknemers geboren na 1959 te maken zouden krijgen met een verhoging van de statutaire pensioenleeftijd met twee jaar. Dit heeft er volgens de onderzoekers toe geleid dat de verwachte pensioneringsleeftijd van deze mensen met 10,8 maanden toenam. Ook al werkt men dus minder extra jaren dan beoogd, toch heeft het pensioenakkoord het arbeidsaanbod verlengd, met name bij vrouwen en hoogopgeleiden.

Grip, A. de, D. Fouarge en R. Montizaan (2013) How sensitive are individual retirement expectations to raising the retirement age? *ROA Research Memorandum*, 006.

Spelbrekers

Het beboeten van kartels kan volgens een theoretisch model van Bos *et al.* prijsafspraken juist in de hand werken. Aangenomen is dat sommige bedrijven, als zij deelnemen aan een kartel, zich niet aan de gemaakte prijsafspraken zullen houden. Als zo'n spelbreker inderdaad karteldeelname wordt, kan het kartel dus uiteenvallen. Het is echter niet mogelijk om spelbrekers van te voren te identificeren en vervolgens uit te sluiten van karteldeelname. Het beboeten van kartels zorgt ervoor dat de verwachte kosten van het vormen van een kartel hoger worden. Spelbrekers zullen dan niet meer deelnemen, want voor hen zijn de baten van een kartel niet groot, het valt immers snel weer uiteen als zij deelnemen. Hierdoor zijn bedrijven die zich aan de prijsafspraken willen houden de enige deelnemers aan het kartel. De boete wordt dus door kartelbedrijven gebruikt om geschikte bondgenoten te vinden, wat de overlevingskansen van kartels bevordert. Hierdoor kan het optimaal zijn om de boete af te schaffen.

Bos, I., W. Letterie en D. Vermeulen (2013) Antitrust as facilitating factor for collusion. *METEOR Research Memorandum*, 011.

Terreinwaarde

Gespecialiseerde industrieterreinen, waar alleen bedrijven gevestigd zijn uit dezelfde sector, hebben een hogere vastgoedwaarde dan gemengde industrieterreinen. Dit waardeverschil is minimaal 21 procent. Dit blijkt uit de regressies die Beekmans en Beckers toepassen op data over Nederlandse industrieterreinen gedurende 1997–2008. Daarnaast blijkt de vastgoedwaarde gemiddeld 12,2 procent hoger als het terrein zichtbaar is vanaf de snelweg. De urbanisatiegraad en de afstand tot een stadscentrum hebben daarentegen geen effect op de terreinwaarde. Gemeentelijke overheden die overwegen een nieuw industrieterrein te plaatsen kunnen deze resultaten gebruiken.

Beekmans, J. en P. Beckers (2013) A hedonic price analysis of the value of industrial sites. *PBL Working Paper*, 010.

Rigiditeit

Schram en Ule onderzoeken of de regulering van monopolies rigide (voor lange termijn vastgelegd) of juist flexibel moet zijn. In hun laboratorium-experiment moet de regering besluiten hoe streng de prijs van de monopolist gereguleerd wordt. Consumenten willen een strenge prijsregulering, omdat zij het product dan tegen een lage prijs kunnen kopen. De monopolist wil echter niet investeren als de prijsregulering te streng is, omdat hij de investering dan niet kan terugverdienen. Dit is op de lange termijn ongunstig. Welk type regulering optimaal is blijkt af te hangen van de neutraliteit van de regering. Als de regering neutraal is, blijkt de maatschappelijke welvaart het hoogst als de regulering rigide is. De regering zal dan de belangen van de monopolist en de consument allebei in acht nemen. Als de regering echter belang heeft bij succes van de monopolist, is het beter om de regulering flexibel te houden. Dan kan een toekomstige regering de invloed van de huidige, partijdige regering namelijk weer ongedaan maken.

Schram, A. en A. Ule (2013) Democracy and regulation: the effects of electoral competition on infrastructure investments. *Tinbergen Institute Discussion Paper*, 046.

Schoolkeuze

In Zuid-Holland hebben ouders de meeste keuze wat betreft de basisschool. Daar bevinden zich gemiddeld veertig basisscholen op een reisafstand van maximaal vijf kilometer. In Zeeland zijn er echter gemiddeld maar negen scholen in de nabije leefomgeving gevestigd. Uit de cijfers van het Cen-

40
SINDS 1916
scholen in nabije
leefomgeving

traal Bureau voor de Statistiek over het jaar 2011 blijkt overigens wel dat er in alle provincies ongeveer evenveel scholen op maximaal een kilometer reisafstand gevestigd zijn.

CBS (2013) Een op de vijf scholen minder dan 100 leerlingen. *CBS Webmagazine*, 26 maart.

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.

Uitkeringen

In sommige landen zijn de werkloosheidsuitkeringen generieuzer dan in andere. Deze verschillen zijn de laatste jaren echter afgenomen. De *European Employment Strategy* (EES), die in 1997 door de Europese Raad is geformuleerd met het doel om die uitkeringen meer op één lijn te brengen, heeft hier significant aan bijgedragen. Dit blijkt uit het empirische onderzoek van Paetzold en Van Vliet naar het arbeidsmarktbeleid van 22 OESO-landen tussen 1985 en 2009.

Een ander doel van de EES is om de arbeidsmarktverstorende werkloosheidsuitkeringen te vervangen door

beleid dat werklozen activeert om weer terug te keren op de arbeidsmarkt. De Europese Raad geeft Europese landen dan ook adviezen om dit te doen. Uit het onderzoek blijkt dat deze adviezen, ook al zijn ze niet bindend, worden opgevolgd.

Paetzold, J. en O. van Vliet (2012) *Convergence without hard criteria: does EU soft law affect domestic unemployment protection schemes? Leiden Law School Department of Economics Research Memorandum*, 003.

Levensverwachting

Onderwijs verlengt de levensverwachting. Dit resultaat volgt uit de data-analyse van Bijwaard *et al.* De auteurs vergelijken Brabantse leerlingen geboren rond 1940 die alleen de basisschool voltooiden met leeftijdgenoten die doorstroomden naar het middelbaar onderwijs. De levensverwachting van kinderen die alleen de basisschool afmaakten blijkt gemiddeld acht jaar korter te zijn dan die van doorstromers. Uit het onderzoek blijkt dat onderwijs de oorzaak is van de helft van dit verschil in levensverwachting. De andere helft komt doordat de leerlingen die doorstroomden een betere inherente gezondheid hebben. Hieruit volgt dat het causale effect van onderwijs op levensverwachting kan worden geschat door het verschil in levensverwachting tussen opleidingsniveaus door twee te delen.

Bijwaard, G., H. van Kippersluis en J. Veenman (2013) *Education and health: the role of cognitive ability. Tinbergen Institute Discussion Paper*, 044.

Afhankelijk

In 2012 lag de afhankelijkheidsratio van Nederland op 50,5 procent. Deze ratio toont de verhouding tussen het aantal inwoners van jonger dan 15 of ouder dan 64 jaar en het aantal inwoners van tussen de 15 en 64 jaar oud. De ratio is volgens de cijfers van Eurostat sinds 1992 toe-

Cultuur

De Castro Campos *et al.* onderzoeken de relatie tussen culturele waarden en spaargedrag. Hiertoe gebruiken zij data over dertig OESO-landen in de periode 1990–2010. De waarden zuinigheid en vertrouwen blijken positief gerelateerd te zijn aan besparingen, terwijl godsdienstigheid juist samen gaat met minder besparingen. Een land scoort hoog op een culturele waarde als mensen aangeven deze waarde belangrijk te vinden om over te brengen op kinderen.

Castro Campos, M. de, C. Kool en J. Muysken (2013) *Cross-country private saving heterogeneity and culture. Tjalling C. Koopmans Research Institute Discussion Paper*, 002.

Valutacrisis

De kans op een valutacrisis in een land groeit als dit land de internationale kapitaalstromen meer inperkt. Deze conclusie, die met name geldt voor ontwikkelde landen, volgt uit het econometrische model van Frost en Saiki. Uit hun dataset die 46 landen in de periode 1975–2011 beslaat, blijkt verder dat sterke binnenlandse kredietgroei, een grote instroom van buitenlandse beleggingsgelden en een reële appreciatie van de valuta voorbode zijn van een valutacrisis. Deze resultaten gelden volgens de auteurs ook voor de EMU.

Frost, J. en A. Saiki (2013) *Early warning for currency crises: what is the role of financial openness? DNB Working Paper*, 373.

Padafhankelijk

Een accijns op het gebruik van fossiele brandstoffen bevordert innovatie op het gebied van duurzame energie. Dit komt onder andere doordat de accijns nieuwe energieproducenten beweegt om op het gebied van duurzame energie te innoveren in plaats van op het gebied van fossiele energie. Dit blijkt uit econometrisch onderzoek naar innovaties van Europese bedrijven tussen 1978 en 2006. Het innovatiebeleid van grote, al bestaande producenten verandert echter niet door accijnzen. Dit blijkt te komen door padafhankelijkheid: als er al veel kennis over fossiele energie aanwezig is, is het winstgevend om daarin te blijven investeren. Beleidsmakers moeten zich dan ook volgens Noailly en Smeets afvragen hoe we deze padafhankelijkheid kunnen doorbreken.

Noailly, J. en R. Smeets (2012) *Directing technical change from fossil-fuel to renewable energy innovation: an empirical application using firm-level patent data. CPB Discussion Paper*, 237.

Vrouwonvriendelijk

Door discriminatie moeten vrouwelijke ondernemers meer moeite doen om een bank te vinden die hun krediet wil verlenen dan hun mannelijke tegenpolen. Vrouwen moeten daarom vaker vertrouwen op andere soorten krediet. Dit resultaat vloeit voort uit de instrumentele-variabele-analyse van Ongena en Popov. Zij bestuderen kleine bedrijven en familiebedrijven in zeventien Europese landen en komen daarbij tot de conclusie dat de rente en het kredietplafond voor mannen en vrouwen wel gelijk zijn zodra zij een bank gevonden hebben. Ondanks dat vrouwen meer moeite moeten doen om een bank te vinden, groeien hun bedrijven niet minder snel dan die van mannen, zelfs niet in de meest vrouwonvriendelijke landen.

Ongena, S. en A. Popov (2013) *'Take care of home and family, honey, and let me take care of the money.' Gender bias and credit market barriers for female entrepreneurs. EBC Discussion Paper*, 002.

50,5%
SINDE 1916
afhankelijkheidsratio

genomen met ongeveer 5 procentpunt. Deze toename is volledig toe te schrijven aan de vergrijzing, aangezien het aandeel van jongeren in de bevolking af is genomen. Eurostat (2013) *In 2012, for every person aged 65 or older, there were 4 people of working age in the EU27. Eurostat Nieuwsbericht*, 26 maart.

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.